

## 22. KATEHETSKA LJETNA ŠKOLA

### PREMA CJELOVITOSTI ODGOJA U VJERI

Neophodnost župne kateheze i komplementarnosti s vjeronaukom u školi

Split, 29. do 31. kolovoza 2000.

## P R I O P Ć E N J E

U organizaciji Nacionalnog katehetskog ureda HBK i biskupijskih katehetskih ureda, a u suradnji sa Zavodom za unapređenje školstva Ministarstva prosvjete i športa RH, u obnovljenom Nadbiskupskom sjemeništu u Splitu održana je od 29. do 31. kolovoza 2000. godine 22. KATEHETSKA LJETNA ŠKOLA, na kojoj se je okupilo preko 700 vjeroučitelja i vjeroučiteljica u školi te kateheta i katehistica u župnoj zajednici iz Hrvatske, a dijelom i iz Bosne i Hercegovine.

Rad KLJŠ otvorio je đakovački i srijemski biskup te predsjednik Vijeća HBK za katehizaciju msgr. dr. Marin Srakić, a sudionike su pozdravili novi splitsko-makarski nadbiskup msgr. dr. Marin Barišić, kao domaćin, nadbiskup zadarski msgr. Ivan Prenđa, biskup varaždinski msgr. Marko Culej te dekan Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Splitu dr. Marin Škarica. Otvorenju je prisustvovao i splitsko-makarski nadbiskup u miru msgr. Ante Jurić, koji se sudionicima obratio u večernjem programu u Solinu. Na KLJŠ su dijelom sudjelovali i biskup šibenski msgr. Ante Ivas, biskup hvarski msgr. Slobodan Štambuk te biskup gospičko-senjski msgr. dr. Mile Bogović. U ime Ministarstva prosvjete i športa RH sudionike je narednoga dana pozdravio prof. Ivan Vavra, zamjenik ministra. Skup su pismom pozdravili nadbiskup zagrebački msgr. Josip Bozanić te biskup požeški msgr. dr. Antun Škvorčević.

Okvirna tema KLJŠ bila je: PREMA CJELOVITOSTI ODGOJA U VJERI. *Neophodnost župne kateheze i komplementarnosti s vjeronaukom u školi.* O aktualnoj katehetskoj situaciji u kojoj se odvijala ovogodišnja KLJŠ te o glavnim postavkama rada KLJŠ govorio je msgr. dr. Milan Šimunović, predstojnik NKU-a HBK. Katehetska ljetna škola odvijala se je kroz predavanja, timski rad (pedagoške radionice) i »okrugle stolove«. Održana su sljedeća predavanja: *Novi teološko-eklezijalni naglasci u poimanju crkvene zajednice* (dr. Ante Nediljko Ančić), *Župna kateheza između dobne kateheze i kateheze »živih vjerničkih krugova«* (dr. Milan Šimunović), *Liturgija kao »katehetsko mjesto«* (*locus catecheticus*) župne kateheze (dr. Bernardin Škunca), *Sakramenti Crkve – izvorište i cilj kateheze* (dr. Đuro Hranić), *Nova župa – mogućnost angažmana katoličkog laika* (dr. Josip Čorić), *Dileme i perspektive kršćanske inicijacije* (dr. Alojzije Hobljaj), *Nužnost suradničkog odnosa svih odgojnih čimbenika u katehezi kao djelu Crkve* (mr. Žarko Relota), *Specifičnost vjeronauka u školi u odnosu na župnu katehezu – Nove postavke nakon Plana i programa župne kateheze* (dr. Ružica Razum), *Doprinos vjerskog odgoja u izgradnji duhovnog identiteta hrvatskog nacionalnog bića* (dr. Drago Šimundža). Nakon predavanja razvila se živa rasprava koju su moderirali dr. Ivan Ćubelić, mr. Žarko

Relota, Mirjana Vučica i dr. Milan Šimunović (okrugli stolovi).

Posebni doprinos radu KLJŠ dao je timski rad sa šesnaest timova i više podtimova, koje je predvodilo više stručnih animatora sa suradnicima, svih zajedno oko četrdesetak: *Plan i program župne kateheze – liturgijski i katehetski aspekt* (dr. Bernardin Škunca), *Specifičnost školskoga vjeronauka u odnosu na župnu katehezu* (dr. Ružica Razum), *Prvo-pričesnička skupina* (s. Katarina Knežević), *Potvrđenička skupina* (mr. Luka Prcela), *Skupina katehizanada između Prve pričesti i Krizme* (vlč. Stjepan Belobrajdić), *Skupina mladih poslije Krizme* (mr. Anton Peranić), *Koordinacijska zajednica* (mr. Žarko Relota), *Liturgijska zajednica* (mr. Ivan Milovčić), *Biblijska zajednica* (o. Zlatko Papac), *Obiteljska zajednica* (dr. Alojzije Hobljaj), *Karitativna zajednica* (mr. Mario Bebić), *Molitveno-meditativna zajednica* (don Ilica Mustač), *Zajednica osoba s posebnim potrebama* (prof. Zvonka Matoić), *Zajednica kršćanske kulture duha* (dr. Ivan Čubelić), *Ekološka zajednica* (dr. Bože Vuleta). Posebnu grupu sačinjavali su autorsko-urednički timovi za izradu novih školskih vjeronaučnih udžbenika, pod vodstvom dr. Ante Pavlovića. Od poglavite je važnosti bilo usuglašavanje svih autora i suautora u osnovnim postavkama pojedinih godišta odnosno tematskih cjelina, pogotovo nakon što je izišao, odobren od HBK »ad experimentum«, i novi *Plan i program katoličkoga vjeronauka za srednju školu*. To je mnogo značilo jer se prvi put okupio tako reprezentativan skup, skoro stotinjak sudionika svih profila, u zajedničkome radu na vjeronaučnim udžbenicima te se neće moći govoriti o nečijem monopolu. Oni će rezultate svoga rada, pod vodstvom NKU-a HBK, dati na uvid javnosti, počev od Komisije za izdavaštvo, recenzenata i drugih. Vremenski je bilo nemoguće iznijeti na završnom plenumu sve rezultate rada u timovima. Sudionici će to imati prilike pročitati u *Katehetskom glasniku* koji izlazi tijekom listopada o.g.

Na »okruglim stolovima« bilo je riječi o rezultatima na izradi novih vjeronaučnih udž-

benika, o čemu su izvijestili voditelji autorsko-uredničkih timova (dr. Josip Jakšić, dr. Ivica Pažin, mr. Josip Periš i dr. Rudi Paloš) pod vodstvom dr. Ante Pavlovića, predsjednika Komisije NKU-a HBK za izdavaštvo. Naznačeni su i glavni naglasci koji bi trebali biti prisutni u daljnjem vjeronaučnom i katehetskom radu. Raspravljalo se je i o »Osnovama za ustroj školstva Republike Hrvatske«, što ih je Ministarstvo prosvjete i športa predložilo za javnu raspravu kao i o doškolovanju odgojiteljica za vjerski odgoj u predškolskim ustanovama, pripravnikom stažu za vjeroučitelje pripravnike, zadacima vjeroučitelja mentora i savjetnika i školskih nadzornika koji su imali poseban susret pod vodstvom dr. Milana Šimunovića, predstojnika Nacionalnog katehetskog ureda HBK i prof. Nevenke Lončarić-Jelačić iz Zavoda Ministarstva prosvjete i športa RH za unapređenje školstva.

Sudionici su posjetili i prasnvetište Gospe od Otoka u Solinu, gdje je nadbiskup u miru msgr. Ante Jurić predvodio večernju Majke Božje i održao prigodni govor, a župnik don Vinko Sanader sa suradnicima progovorio o toj župnoj zajednici i mogućnostima župne kateheze. U dva navrata bilo je i svečano euharistijsko slavlje koje je u katedrali sv. Duje predvodio splitsko-makarski nadbiskup msgr. dr. Marin Barišić, a u sjemenišnoj crkvi predsjednik Vijeća HBK za katehizaciju msgr. dr. Marin Srakić.

Premda nije bilo jednostavno »ravnati« tako brojnim skupom, do sada najvećim trodnevnom stručnim skupom u nas, program je u cijelosti bio izvršen na zadovoljstvo svih sudionika. Za vrlo dobre uvjete rada zacijelo treba zahvaliti i Katehetskom uredu u Splitu, pod vodstvom predstojnika, mr. Josipa Periša, s brojnim suradnicima, te poglavarima Nadbiskupskog sjemeništa u Splitu pod vodstvom msgr. Pave Banića, ravnatelja. Pokazalo se je da Split sada ima najbolje uvjete za organizaciju ovakvoga skupa (osobito velike dvorane i učionice) pa je razumljivo da su mnogi poželjeli da se KLJŠ redovitiye ili čak stalno održava u Splitu, ukoliko bi trebalo primiti ovolik broj sudionika.

*Glavni naglasci i zaključci:*

1. Činjenica da se je više od 700 vjeroučiteljica i vjeroučitelja u školi i kateheta i katehista u župnoj zajednici odazvalo na 22. katehetsku ljetnu školu govori o njihovoj ozbiljnosti i odgovornosti u svezi s trajnim stručnim usavršavanjem kako bi se mogao ostvariti što kvalitetniji cjeloviti odgoj u vjeri unutar »odgojnog trokuta«, tj. obitelji, župne zajednice i škole, u suvremenim uvjetima hrvatskog demokratskog društva. Ako smo se tijekom devet godina, što je dobrim dijelom bilo i razumljivo, više posvećivali utemeljenju konfesionalnog modela vjeronauka u školi, u posljednje vrijeme porasla je svijest da je potrebno staviti veći naglasak na novo utemeljenje kateheze u župnoj zajednici te na veću ulogu i odgovornosti obitelji. Ovdje se radi o potrebi daleko veće kompletnosti odnosno suodnosa više oblika odgoja u vjeri, kako se ne bi dogodilo njihovo odvajanje koje bi odudaralo od pravog poimanja kršćanske inicijacije.

2. Za cjelovit odgoj u vjeri neophodni su i školski vjeronauk i župna kateheza. Premda vode istome cilju, tj. opredjeljenju za osobu Isusa Krista i zrelosti u vjeri unutar kršćanske zajednice, ipak su različite postavke u sadržajima i metodama, ovisno o mjestu gdje se događa odgojni proces. Nakon što je pred godinu dana izrađen i od Hrvatske biskupske konferencije »ad experimentum« odobren novi *Plan i program župne kateheze prema novom poimanju župne zajednice*, mnoge stvari postale su jasnije, bilo što se tiče samog modela župne kateheze, bilo njezina suodnosa sa školskim vjeronaukom. Naime, župna kateheza ne može biti preslika školskog vjeronauka, što sa sobom povlači problem ponavljanja i izazivanja dosade kod vjeroučenika. S druge strane, školski vjeronauk ne može se svesti niti na ono što spada na redoviti zadatak kršćanske zajednice.

3. Samo je po sebi logično da školski vjeronauk treba integrirati u ciljeve suvremene škole, koja ima opće prihvaćene standarde

odgoja i obrazovanja, osobito u pluralnom društvu. Na crti cjelovitog odgoja i obrazovanja u suvremenom hrvatskom društvu odnosno školstvu učenici koji to žele trebaju kroz katolički konfesionalni vjeronauk imati prilike upoznati se s vrijednosnim sustavom odnosno odgovorom na temeljna životna pitanja koje nudi kršćanstvo. Od poglavite je važnosti što vjeronauk u školi potiče plodan dijalog između vjere i kulture. Vjeroučenici bi kroz katolički vjeronauk trebali imati mogućnost susretanja s izvornim kršćanstvom odnosno životnim nacrtom što ga nudi Isus Krist. Kako će oni to provesti u život, odnosno ponuđeno dubinski osobno doživjeti i živjeti, to je stvar obitelji i kršćanske odnosno župne zajednice koja uvodi u vjeru i život po vjeri temeljem onoga što nju bitno određuje (slušanje Božje riječi, liturgija – osobito misa, zajedništvo, djelotvorna ljubav i dr.).

4. Spomenuti *Plan i program župne kateheze* u svojoj cjelini nov je ali i zahtjevan, jer pretpostavlja korjenitu obnovu naših crkvenih odnosno župne zajednice, utemeljenu na govoru o Crkvi na Drugom vatikanskom saboru odnosno na ekleziologiji zajedništva. Izgleda da se tu krije ključ ne samo prihvaćanja i uspješnosti župne kateheze kao takve nego i budućnosti župe kao crkvene strukture. Za neke od župnih struktura mnogi od najodgovornijih iz Crkve tvrde da se ne mogu održati odnosno da je potrebna hitna promjena. Naglasak se stavlja na potrebu da župna zajednica bude katehizirana kako bi i sama mogla katehizirati. To znači da konačno treba prevladati krivi mentalitet da je kateheza samo za djecu i eventualno za mlade. Naprotiv, u prvom planu su odrasli kao glavni naslovnici kateheze što osobito ističe *Opći direktorij za katehezu '97*. Imajući to pred očima, profilira se takav oblik župne kateheze koja će biti više nalik katehetskom slavlju u kojem dolazi do izražaja molitva, razmišljanje, prenošenje iskustva vjere, a osobito priprema za svjedočenje i učenje kako djelovati iz vjere. Posebna novost *Plana i programa župne kateheze* jest u tome da se,

osim dobnih skupina odnosno kateheze za djecu (predškola, prvopričesnici itd.) i mlade (krizmanici, srednjoškolci, studenti itd.), formiraju tzv. *posebne zajednice* odnosno *živi vjernički krugovi* u vidu cjelovitog življenja i djelovanja konkretne župne zajednice (koordinacija, liturgija, biblija, obitelj, caritas, kultura duha, molitva i meditacija, duhovni pokreti, ekologija i dr.). Posebnost je ovih »živih krugova« u tome što oni postaju *katehetske skupine* i što se u njima župljani ne dijele po dobi i naobrazbi. To znači da se u njih uključuju već i djeca i mladi, čime se u župi stvara obiteljsko ozračje i prilika za međugeneracijsko prenošenje iskustva vjere, koje se pak najjače izražava i doživljava u okupljanju na euharistijskom slavlju Dana Gospodnjega. Time se, uz ostalo, na vjernički način premošćuju razlike u dobima odnosno konflikti između starijih i mladih, a prevladava se i određeni »elitizam« ili svrstavanje u neke grupe ili pokrete, u kojima se ponekad pomalo gubi dimenzija crkvenosti odnosno svijesti o pripadnosti svojoj župnoj zajednici.

5. Ako se župna kateheza temelji na gore spomenutim bitnim odrednicama crkvene zajednice, a posebno na liturgiji kao »izvoru i vrhuncu« kršćanskog života, u čijem su temelju sakramenti Crkve, neće biti dosadašnjega »preklapanja« sa školskim vjeronaukom, jer župna kateheza nužno slijedi ritam »liturgijske godine« i članke »Apostolskog vjerovanja« ovisno o liturgijskim vremenima i blagdanima, te »pobožnosti« i posebna slavlja i dane u životu župne zajednice. Tako »liturgijska čitanka«, »misal« i obrednici za pojedine sakramente postaju osnovna katehetska građa.

6. Pretpostavljamo da ovakvo poimanje župne kateheze, koje traži značajne zahvate u stvaranju nove župne zajednice, može nailaziti na otpore ili će se barem postaviti neka problemska pitanja, kao npr. »može li se to uopće izvršiti sa postojećim snagama?« *Katehetska ljetna škola, Split 2000.* kategorički je odgovorila na to pitanje, naglasivši da je to nemoguće ostvarivati bez osposobljenih

animatora odnosno katehistica i kateheta, što ozbiljno traži i *Opći direktorij za katehezu '97*, predviđajući »škole za odgovorne« odnosno voditelje župne kateheze. Za takve pak *Plan i program župne kateheze* donosi sasvim konkretne programske odrednice tj. kako bi se to osposobljavanje profesionalnih animatora trebalo organizirati. Tako je predloženo da se na razini biskupija ili čak većih dekanata pokrene takvo osposobljavanje. Međutim, u ovaj pothvat potrebno je uložiti i veća financijska sredstva, što bi moglo izazvati otpore u određenim strukturama. Valja, naime, primijetiti da se ponekad olako ulažu čak i velika sredstva u neke pothvate, kao npr. u neka slavlja ili putovanja, a malo u »žive ljude« koji bi mogli biti nosioci novog crkvenog djelovanja na evangelizacijsko-katehetskom području. S druge strane, na crti potrebnih promjena u župnim zajednicama od poglavite je važnosti novi način suradnje župnika i njegovih užih suradnika s vjeroučiteljima i katehetama te zauzetijim članovima, osobito župnim pastoralnim vijećem koje, zajedno sa župnikom, preuzima glavnu ulogu u koordinaciji svih pothvata. U tom pogledu nužno je da se barem jedna grupacija užih suradnika posebno bavi i pitanjem odnosno stimuliranjem kvalitetnijega školskoga vjeronauka, što uključuje i suradnju u raznim pitanjima povezanosti škole i župne zajednice (obilježavanje posebnih dana, organizacija tribina, zajednički pothvati i sl.).

7. Imajući pred očima brojne zadatke koji su istaknuti na ovoj KLJŠ, našoj Crkvi postavlja se ozbiljno pitanje pomanjkanja stručnog kadra, počev od pastoralista i kateheta na crkvenim učilištima. To znači da su potrebni novi kadrovi specijalizirani za oba područja, a i za novi pristup preustroju teološkog studija koji bi, prema usmjerenju Drugog vatikanskog koncila, trebao biti više pastoralno usmjeren i više bi vrednovao područja katehetskog pastoralstva odnosno interdisciplinarni pristup i jaču formaciju za nove modele u prenošenju vjere, konkretno i kroz školski vjeronauk te župnu katehezu. Crkve-

na učilišta su također pozvana da pruže mogućnost stručnog doškoloavanja kadrova za neka specijalna područja evangelizacije kao što je osposobljavanje odgojitelja i odgojiteljica u predškolskim ustanovama, za što je svima upućena zamolba sa strane predsjednika Vijeća HBK za katehizaciju msgr. Marina Srakića, biskupa đakovačkog i srijemskog.

Poseban manjak stručnog osoblja osjeća se u biskupijskim katehetskim uredima s njegovim povjerenstvima. Izuzetnu pak pažnju treba posvetiti takvoj stručnoj ekipiranosti Nacionalnog katehetskog ureda Hrvatske biskupske konferencije kako bi mogao, što za sada nije u stanju kako to katehetska javnost očekuje, koordinirati ili predvoditi na nacionalnom planu glavne pothvate kao što su stručno doškoloavanje vjeroučitelja, njihov pripravnički staž i polaganje stručnih ispita, izrada novih školskih vjeronaučnih udžbenika te priručnika i građe za župnu katehezu i dr. Sve to ukazuje na potrebu veće brige svih, osobito odgovornijih u Crkvi, kako bi ona obnovila »svoje povjerenje u katehetsko djelovanje kao prvenstvenu zadaću svoga poslanja« te kako bi u tom smislu katehezi posvetila »svoje najbolje ljudske zalihe i snage ne štedeći napore i materijalna sredstva da je što bolje organizira i obrazuje sposobno osoblje« (Ivan Pavao II: *Catechesi tradendae* 15).

Mole se biskupi, redovnički poglavari i poglavarice i svi koji tu mogu pomoći da se svima koji rade ili će raditi na udžbenicima za školski vjeronauk te priručnicima za župnu katehezu, to zaista vremenski i financijski omogući, jer se radi o sada najprioritetnijem zadatku u našem katehetskom pastoralu.

8. Uza sve pomake ipak je neshvatljiva nezainteresiranost nekih u Crkvi za problematiku školskog vjeronauka i župne kateheze, a da se i ne govori o onima koji su svojim napisima o vjeronauku u školi izazivali ne samo pomutnju već i razočaranje brojnih vjeroučitelja i roditelja. To se odnosi i na one, kako je rekao biskup msgr. Marin Srakić na kraju KLJŠ, koji možda očekuju da vjero-

nauka neće biti i u tom smislu pripremaju religiole za neku religijsku kulturu. Na ovakvim skupovima očekivala bi se i veća prisutnost onih koji se po službi bave ovom tematikom ili misle da su za to pozvani. Zacijelo bi mnogi napisi i sudovi bili drugačiji kada bi se čula razmišljanja brojnih vjeroučiteljica i vjeroučitelja sa svih strana naše domovine. Ove godine bila je posebno ohrabrujuća prisutnost osmorice biskupa na KLJŠ koji su cjelovito ili djelomično sudjelovali u radu Škole kao i ponovno stavljanje vjeronauka odnosno župne kateheze na dnevni red jesenskog zasjedanja HBK. To je značajno jamstvo i znak da bi se morali dogoditi neki pomaci i pozitivniji pothvati, na što ukazuje i nedavna *Poruka* hrvatskih biskupa o *školskom vjeronauku i župnoj katehezi*. Ipak je KLJŠ pratio određeni osjećaj nelagode zbog izrazito malog broja župnika koji su prvi pozvani da budu promicatelji životne nove župne zajednice, što previđa novi *Plan i program*, te kako bi mogli kvalitetnije ostvarivati ili pratiti školski vjeronauk. Da bi se što više ne samo budila svijest o potrebi nove župne kateheze već i radilo na njenom adekvatnom ostvarivanju, predloženo je da se župnici, vikari i župne katehistice i katehete ubuduće okupljaju na posebnoj, *Proljetnoj katehetskoj školi* (možda u uskršnom tjednu), kako bi se Katehetska ljetna škola mogla posvetiti samo školskom vjeronauku.

9. Pozivaju se svi koji to mogu da se uključe u javnu raspravu o »Osnovi za ustroj školstva RH«. Premda je teško shvatljivo da je taj dokument dan na raspravu tijekom ljetnih praznika, valja odmah reagirati i poslati primjedbe Nacionalnom katehetskom uredu HBK, koji će uz pomoć svoga Povjerenstva dostaviti sve na potrebnu adresu. Uza sve pozitivne strane ovoga prijedloga vrlo je, već kod prvog čitanja, uočljiva činjenica da se uloga Katoličke crkve i vjeronauka marginalizira ili dovoljno ne cijeni, nego se smjera prema religijskoj kulturi. Mi već sada želimo reći da je kršćanski nauk dao najveći doprinos rađanju i trajnom duhovnom rastu hr-

vatskog nacionalnog identiteta, kako potvrđuju svi objektivni povjesničari, kulturolozi i pedagozi. Također, nije npr. dovoljno inzistirati samo na obitelji kao na faktoru suodlučivanja o konceptu škole, nego se valja temeljiti i na spoznaji i doprinosu kršćanskog odgojnog vrijednosnog sustava.

10. Vodstvo Škole i sudionici osjetili su se ponukanima da se javnosti obrate posebnom *Deklaracijom o katoličkom vjeronauku u školi*, kao odgovorom na sve učestalije senzacionalističke napise, koji stvaraju klimu protiv vjeronauka u školi. Vjeroučiteljice i vjeroučitelji ostaju čvrsto pri modelu konfesionalnog katoličkog vjeronauka u školi, pozivajući sve na objektivniji pristup i dijalog, ali takav u kojem će Katolička crkva odnosno njezini stručnjaci imati pravu priliku da izlože svoje stavove, kao i roditelji i sama djeca i mladi čija se brojna pozitivna iskustva u svezi s vjeronaukom u školi nigdje ne

donose. Zato je šteta što se pojedini novinari koji prate vjerska događanja, posebno vjeronauk u školi, nisu odazvali na konferenciju za tisak koja je bila sazvana uoči održavanja KLJŠ niti su pratili njezin rad, što je bio slučaj i s drugim katehetskim stručnim skupovima. Upravo se na njima može steći ispravniji sud o svim pitanjima koja se odnose na vjeronauk u školi i župnu katehezu.

*Napomena:* Ovo *Priopćenje* sačinila je skupina stručnjaka, vjeroučiteljica i vjeroučitelja, a potpisuju ga:

Msgr. dr. Milan Šimunović, v.r.  
predstojnik NKU-a HBK

Dr. Alojzije Hobljaj, v. r.  
viši savjetnik u NKU-u

Zagreb, 2. rujna 2000.